

*У разову спеціалізовану вчену раду
Державного університету
«Житомирська політехніка»*

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Жидкової Вікторії Вікторівни на тему:
«Бухгалтерський облік витрат на розкривні роботи
при добуванні корисних копалин»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Видобувні підприємства займаються добуванням корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення. Держава здійснює суворий контроль за обсягами діяльності, її легітимністю, повнотою сплати податків та екологічною відповідальністю суб'єктів, що здійснюють добування корисних копалин. Розкривні роботи мають важливе значення в видобувній технології і витрати на їх здійснення займають значну питому вагу в собівартості видобутих корисних копалин. Однак в бухгалтерському обліку відсутні галузеві методичні рекомендації з обліку витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин, що унеможливорює правильне застосування положень Тлумачення КТМФЗ 20 «Витрати на розкривні роботи на етапі добування в кар'єрі», яке трактує відображення капіталізованих витрат як активу розкривних робіт в складі основних засобів та нематеріальних активів.

Вищезазначені аргументи свідчать про актуальність та своєчасність дисертаційної роботи Жидкової Вікторії Вікторівни.

Тема дисертаційної роботи є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідною роботою за темою: “Розвиток бухгалтерського обліку суспільних ресурсів в умовах ризику” (номер державної реєстрації 0119U103845). У межах наукової програми автором виконані дослідження, пов'язані з теоретичним обґрунтуванням й удосконаленням організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин в гранітних кар'єрах.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації, є логічними і послідовними та відповідають чинним вимогам. Обґрунтованість представлених наукових положень базується на аналізі інформаційно-нормативної бази, законодавчих документів України, вітчизняних і зарубіжних досліджень, фінансової звітності та Звітів про управління видобувних підприємств.

Розкриттю теми дослідження та виконанню завдань, що були поставлені перед авторкою, сприяла логічно вибудована структура дисертації.

Дисертанткою у роботі було: охарактеризовано технологію добування граніту та його місце в загальній класифікації корисних копалин для обґрунтування економічної сутності поняття «витрати на розкривні роботи»; охарактеризовано родовища граніту в Україні за геолого-структурним положенням та групою складності геологічної будови для визначення галузевих особливостей організації бухгалтерського обліку витрат на розкривні роботи на видобувних підприємствах; визначено можливість й доцільність практичного застосування існуючої класифікації витрат на розкривні роботи для цілей бухгалтерського обліку та встановлення можливих результатів впровадження облікової політики щодо їх оцінки на різних етапах життєвого циклу гранітного кар'єру; виявлено вплив нормативного регулювання бухгалтерського обліку на оцінку витрат на розкривні роботи при видобуванні граніту для побудови відповідного методичного підходу в бухгалтерському обліку; визначено елементи облікової політики в частині витрат на розкривні роботи при видобуванні граніту в цілях ефективної організації бухгалтерського обліку; розвинуто документування обліку витрат на розкривні роботи при добуванні граніту для дотримання вимог чинного законодавства щодо врахування вигід внаслідок їх виконання; проаналізовано існуючі методичні підходи до

облікового відображення витрат на розкривні роботи при видобутку корисних копалин відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності; оцінено стан фінансової звітності в частині відображення інформації про розкривні роботи при добуванні корисних копалин в гранітних кар'єрах в цілях підвищення якості її змістовного наповнення; розроблено внутрішню звітність щодо ефективності розкривних робіт при видобуванні граніту для прийняття управлінських рішень щодо зміни масштабів діяльності в наступних звітних періодах.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації базуються на використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, узагальненні існуючих ідей та поглядів сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, а також теоретико-методологічних засадах бухгалтерського обліку. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є теоретично та практично обґрунтованими, про що свідчить достатня кількість опрацьованих Жидковою Вікторією Вікторівною наукових праць зарубіжних та українських дослідників з різних галузей. У цілому наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими та аргументованими.

Наукове значення дисертації, достовірність і новизна наукових положень підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження, апробацією його результатів під час проведення науково-комунікативних заходів. До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження, слід віднести такі:

удосконалено:

– класифікацію витрат на розкривні роботи на основі теоретичного обґрунтування їх видів (за економічними елементами; періодом визнання в складі витрат; стадією життєвого циклу технологічного процесу добування корисних копалин; суб'єктом виконання; ступенем завершеності розподілу між запасами та активом розкривних робіт; одержаними результатами внаслідок їх здійснення; рівнем капіталізації; результатами порівняння витрат на розкривні роботи і одержаних вигід та можливістю включення витрат до вартості активів) для організації бухгалтерського обліку необоротних активів та калькулювання собівартості результатів добування корисних копалин (п. 1.3);

– елементи облікової політики щодо витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин за такими об'єктами (оцінка запасів при вибутті; перелік і склад статей калькулювання розкривних робіт; критерії розмежування

активу розкривних робіт та поточних витрат на добування граніту; база розподілу витрат на розкривні роботи на збільшення вартості або створення активу розкривних робіт та поточних витрат на добування граніту; визнання активу розкривних робіт нематеріальними активами або основними засобами; метод нарахування амортизації на актив розкривних робіт; документальне забезпечення проведення розкривних робіт; робочий план рахунків; звітність), що сприяє встановленню внутрішніх регламентів для оцінки вигід від розкривних робіт під час добування корисних копалин для подальшого відображення в обліку та фінансовій звітності (п. 2.1);

– теоретичне обґрунтування та методичне забезпечення порядку облікового відображення витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин на основі розробленої моделі в частині господарських операцій з їх розподілу між запасами та активом розкривних робіт на основі оцінки вигід, одержаних за результатами виконання розкривних робіт (п. 2.3);

– галузеві особливості, що впливають на організацію бухгалтерського обліку витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин в гранітних кар'єрах: 1) обмеженість запасів корисних копалин впливає на фактичний період функціонування підприємства; 2) сезонний попит на продукцію; 3) результатами видобутку можуть бути основні, спільно залягаючі і супутні корисні копалини, що мають промислове значення; 4) розташування підприємства по відношенню до населених пунктів повинно бути узгоджене з безпечністю технологічного процесу для навколишнього середовища, людей; 5) обов'язковість одержання спеціальних дозволів для легітимного надрокористування; 6) родовища граніту відрізняються площею, обсягами розвіданих корисних копалин, щільністю розміщення запасів на території, своєю геологічною будовою, що впливає на якість добутих корисних копалин та ефективність добування корисних копалин (п. 1.2);

– документування як елемент методу бухгалтерського обліку, в частині розробки первинних документів: «Калькуляція собівартості 1 м³ розкривних порід» (ф. № РР-1), «Акт приймання-передачі виконаних розкривних робіт» (ф. РР-2), «Порівняльна відомість первинного (попереднього) і контрольного замірів виконаних розкривних робіт маркшейдерською службою (форма № РР-3) і «Акт розподілу витрат на розкривні роботи між запасами корисних копалин та активом розкривних робіт» (ф. РР-4), що дозволяють документально підтвердити витрати на виконання окремих бізнес-процесів розкривних робіт та розподіл витрат на розкривні роботи між запасами граніту та активом розкривних робіт

(п. 2.2);

– порядок відображення інформації про розподілені витрати на розкривні роботи при добуванні корисних копалин у фінансовій звітності (п. 3.1);

дістало подальший розвиток:

– порядок оцінки результатів розкривних робіт при добуванні корисних копалин в частині розробки алгоритму, який враховує вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності, і є базою для облікового відображення операцій з розподілу витрат на розкривні роботи між запасами граніту та активом розкривних робіт (п. 1.3);

– застосування елементу методу бухгалтерського обліку – звітність, в частині розробленої внутрішньої звітності: «Звіт про структуру витрат на розкривні роботи» (ВЗРР-1), «Звіт про ефективність розкривних робіт під час добування корисних копалин в гранітних кар'єрах» (ВЗРР-2), «Звіт про відповідність фактично виконаних розкривних робіт технічному завданню на їх проведення в розрізі ділянок родовищ» (ВЗРР-3), «Звіт про оцінку результатів розкривних робіт» (ВЗРР-4), що відображають інформацію про відповідність розкривних робіт під час добування граніту технічному завданню на їх проведення в розрізі ділянок родовищ, що забезпечує користувачів достовірною, оперативною та повною інформацією щодо капіталізованих та поточних витрат і підвищує достовірність оцінки собівартості результатів добування корисних копалин (п. 3.2);

– теоретичне обґрунтування економічної сутності поняття “витрати на розкривні роботи” на основі уточнення місця граніту в загальній класифікації корисних копалин та технології добування граніту, що передбачає обов'язкове проведення розкривних робіт, що зумовлює відокремлення витрат на їх здійснення як окремого об'єкта бухгалтерського обліку (п. 1.1).

Наукова новизна свідчить про спроможність Жидковою В.В. здійснювати глибокі наукові дослідження та високу обізнаність в колі питань проведеного дослідження.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях

Теоретичні положення і практичні рекомендації, що сформульовані в дисертаційній роботі відображені в 15 наукових працях: 5 статей у наукових фахових виданнях України; 10 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях

Результати, висновки і рекомендації дослідження є особистим досягненням

дисертантки. Персональний внесок Жидкової В.В. в спільну наукову роботу зазначено у переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Оцінка оформлення дисертації

Дисертація оформлена згідно з існуючими вимогами Міністерства освіти і науки України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньою мірою розкритий. Аналіз змісту дисертації підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами.

Практичне значення дисертаційної роботи

Окремі положення роботи доведено до рівня практичних пропозицій. Довідки щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження підтверджують теоретичну значущість та практичне значення дисертації. Зокрема, пропозиції, що відображені в дисертації, використані в діяльності суб'єктів господарювання: ТОВ «БІЕМБІСІ-ГРАНІТ» (довідка № 84 від 26.12.22 р.), ПрАТ «Бехівський спеціалізований кар'єр» (довідка № 36 від 20.02.23 р.); ТзОВ «Західукрвибухпром» (довідка № 45 від 20.03.2023 р.) Теоретичні результати роботи також впроваджені в освітній процес Державного університету «Житомирська політехніка» (довідка № 44-01.00/159 від 06.02.2023 р.).

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертації Жидкової В.В., та наукових працях, у яких висвітлені її основні наукові результати не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційна робота Жидкової В.В., як і будь-яке наукове дослідження, містить у собі дискусійні положення, які, не знижуючи цінність власне дослідження, потребують додаткових деталізацій та умотивування, зокрема:

1. Практичне значення мають пропозиції автора щодо розроблених первинних документів «Калькуляція собівартості 1 м³ розкривних порід» (ф. № РР-1), «Акт приймання-передачі виконаних розкривних робіт» (ф. РР-2), «Порівняльна відомість первинного (попереднього) і контрольного замірів виконаних розкривних робіт маркшейдерською службою (форма № РР-3) і «Акт розподілу витрат на розкривні роботи між запасами корисних копалин та активом розкривних робіт» (ф. РР-4), представлені на С. 196-199. Однак поза увагою

залишилося розкриття взаємозв'язку між окремими реквізитами та показниками даних документів, що підвищило б достовірність відображеної інформації про витрати на розкривні роботи у фінансовій звітності та підтвердило б відсутність ознак її фальсифікації.

2. Запропонований методичний підхід до бухгалтерського обліку витрат на розкривні роботи передбачає, що покращений доступ до запасів корисних копалин визнається як актив розкривних робіт (С. 115). Недостатньо обґрунтованою є позиція автора щодо порядку вибору варіанту обліку активу розкривних робіт: створення нових об'єктів нематеріальних активів або основних засобів або відображення в складі діючих на підприємстві.

3. Заслужують на увагу систематизовані три варіанти вигід від розкривних робіт: одержані запаси корисних копалин; одержані запаси корисних копалин і покращений доступ до майбутніх операцій з добування корисних копалин; покращений доступ до корисних копалин (С. 115). Однак при цьому не досліджено вплив на фінансовий стан підприємства подвійної вигоди: покращений доступ до корисних копалин та одержані запаси корисних копалин при різних пропорціях між їх об'ємами.

4. Поза увагою залишився аналіз витрат палива та електроенергії при експлуатації матеріально-технічного забезпечення розкривних робіт та порядок вибору альтернативного живлення обладнання для мінімізації витрат, що передбачені в розробленому первинному документі «Калькуляція собівартості 1 м³ розкривних порід» (ф. № РР-1) за окремими технологічними процесами (С. 196).

Разом з тим, слід відзначити, що вказані зауваження не знижують загальної наукової і практичної цінності дисертаційної роботи Жидкової Вікторії Вікторівни.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Жидкової Вікторії Вікторівни на тему «Бухгалтерський облік витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка містить обґрунтовані науково-практичні результати, які надають внесок у розвиток бухгалтерського обліку. В результаті виконаних дисертанткою досліджень обґрунтовано теоретичні, методичні та організаційні положення, а також сформовані напрями удосконалення методики бухгалтерського обліку витрат на розкривні роботи при добуванні корисних копалин.

Таким чином, дисертаційна робота за її змістом та оформленням відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор, Жидкова Вікторія Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування».

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку
та оподаткування

Навчально-наукового інституту бізнесу,
економіки та менеджменту
Сумського державного університету

Жанна ОЛЕКСИЧ

Підпис *Олексій М.*
засвідчено
Михайло Федоренко
Олександр Н.

